

Brunnby kyrka

56.2592, 12.5736

Brunnby kyrka som byggdes på 1100 eller början på 1200-talet, har fått sitt namn från en källa som ligger cirka 200 meter söder om kyrkan, och som under medeltiden bildade en bred bäck med rinnande vatten året om.

Kyrkan bestod då i början av långskepp och ett smalare kvadratisk kor. Men kyrkan var under medeltiden känd som Sankt Anderas kyrka i Brunnby, och år 1475 beviljade påven i Rom avlat till de pilgrimer som besökte de kapell och kyrkor som fru Barbara Brahe till Krapperup låtit uppföra.

I slutet av 1500-talet förändrades kyrkan. Då tillkom bland annat den norra korsarmen.

Tornet och valven med kalkmålningar kom till redan på mitten av 1400-talet.

Ombyggnaderna kunde göras tack vare gåvor från Krognosläkten på Krapperup. Detta till trots har Brunnby kyrka inte varit patronatskyrka till Krapperup med undantag av några år på 1670-talet.

Det Gyllenstiernska gravkoret uppfördes 1869 vägg i vägg med tiondelarna.

På kyrkogården finns också en skulptur med namnet "Släkten följa släktens gång", skapad av Jonas Högström och invigd 2010. Och en av de mer utmärkande gravstenarna är över sjökapten Bengt Johnsson, huggen i röd granit i nationalromantisk stil med dekor i relief i form av ett vikingaskepp i hög sjö.

På kyrkogården hittar vi också bland annat gravstenen över kustvakten Emanuel Andersson som i svårt väder 1942 lyckades rädda 6 man från ett isflak genom att ensam ro ut och bärga männen i hög sjö. Emanuel Andersson frös själv ihjäl innan hjälpen nådde fram.

Årtalet 1775 som står på tornets sydsida markerar ett år då ytterligare omfattande reoveringar gjordes. Året innan hade blixten slagit ner och tornet delvis blivit rasat. Senare har flera andra reoveringar genomförts, bland annat 1911-12 då kyrkan fick sitt nuvarande utseende under ledning av arkitekt Theodor Wåhlin. Kalkmålningarna som tidigare varit överkalkade togs fram på nytt, och jag återkommer strax till några av dessa målningar.

I mitten av 1500-talet fick Brunnby kyrka sin första kyrkklocka, skänkt av Anne Olufsdotter. Storklockan fungerar fortfarande, även om den blev omgjuten på 1800-talet. Den mindre klockan är den mitten av 1700-talet.

Kyrkans vackra kalkmålningar är gjorda av den så kallade Helsingborgsmästaren som också har gjort målningar i Mariakyrkan i Helsingborg.

Vi kan bland annat se ett motiv som föreställer aposteln Andreas missionsresa i Patras, som var en hamnstad på Peloponnesos i Grekland.

Vi ser här när Sankt Anderas bärs till graven efter att han genomlidit martyrdöden, och sedan hans gravläggning. Att aposteln Anderas är avbildad i kyrkan beror på att han var en som gav sitt namn till kyrkan när den byggdes på 1100-talet.

I korets östra valvkappa, som en gång var en del av långhuset finns en framställning av jungfru Marie kröning.

Här finns också målningarna som föreställer Jungfru Maria och Jesusbarnet, och olika helgon, däribland 8 kvinnliga helgon och de nordiska kungahelgonen.

I sakristian som tidigare var kor, finns valvmotiv från gamla testamentet.

Och i triumfbågen finns svagt synlig en kalkmålning från 1558 som Anne Krognos lät utföra till minnet av dottern Gisel.

På 1600-talet sattes riksvapnet med Karl XI:s namnchiffer upp över den västra ingången för att påminna skåningarna om att de blivit svenskar.

Men predikstolen från 1623 är ändå bland annat försedd med den danske kungen Christian IV:s vapen, ett vapen som man kan förmoda varit borttaget en tid. Skriften på predikstolen är på danska men på baldakinen som tillkom efter att Skåne tillfallit Sverige 1658 är texten på Svenska.

I början av 1900-talet tillkom predikstolstrappan med en portaler vi på överstycket återfinner Nils och Eleonore

Gyllenstiernas monogram.

Ett litet fönster från kyrkans första tid på 1100-talet finns bevarat bakom predikstolen och det finns även ett på södra sidan, men som nu dolt av valvet.

Under en restaurering under första halvan av 1700-talet fick kyrkan bland annat den altaruppsats som nu står i södra korsarmen. Motivet är nattvarden utfört av träsnidare Mattias Stenberg. Altaruppsatsen kom till kyrkan då Erik Sinius var kyrkoherde i församlingen, och hans epitafium finns också i södra korsarmen.

Den nuvarande altaruppsatsen av trä från 1911-12 har en oljemålning från 1873 utfördes av folklivsforskaren Nils Månsson Mandelgren, och föreställer Jesus som uppenbarar sig för lärjungarna.

En Mariabild med Jesusbarnet är från 1400-talet och kommer ursprungligen från det närbelägna Arilds kapell, som är ett annex till Brunnby församling.

Dopfunten är en gåva från Krapperups gods i slutet av 1800-talet.

I kyrkan finns bland annat ett votivskepp som har haft olika namn. När kyrkan restaurerades 1935 saknades akterspegeln på skeppet. En ny tillverkades av styrman Janne Jönsson i Nyhamnsläge, och han målade då på namnet "Gustav Wasa". Senare hittades den gamla akterspegeln, och på den står det "Carl 1855 Johan"

Vid den stora restaureringen 1911-12 tillkom den nya orgeln, som byggdes av orgelfirman Setterquist och Son efter förslag till disposition av en av dåtidens allra främsta orgelexperter, organisten, musikpedagogen och tonsättaren Otto Olsson, som också spelade orgeln vid invigningen den 22 december 1912.

1967 kunde vi se kyrkan i tv-serien Kullamannen.

Källor:

Pdf: "Brunnby kyrka. Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning." Lunds stift Kerstin Börjesson 2015.

Webb: Brunnby församling.

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Bok: "Kyrkor i Skåne - en kulturhistoria". Siegrun Fernlund 1980. ISBN 91-85330-26-4